

vond ik dezelfde soort in aantal in de duinen bij Bloemendaal, en ditmaal werd noch gedurende het vervoer, noch gedurende het daarop volgende kweeken ook maar één enkel geval van kannibalisme waargenomen, alhoewel groote en kleine rupsen in aantal te zamen waren in eene niet zeer groote ruimte (suikerflesch) en elkander gedurig verontrustten. Dezelfde soort gedroeg zich dus onder omstandigheden, waarin ik geen verschil kon waarnemen, tegenovergesteld.

Wat ik wel meer dan eens heb opgemerkt, is, dat sommige soorten van rupsen, zoo zij verontrust worden, van zich afbijten, en, is 't een soortgenoot, die haar lastig valt, dezen niet zelden bloedig verwonden. En daar nu verder vele soorten allerlei vloeistoffen gaarne opzuigen, kan de combinatie dezer twee omstandigheden allicht tot kannibalisme voeren.

Ook in de natuur zou men, wil men zekerheid hebben, het moordtooneel van den aanvang af moeten bijgewoond hebben. Vindt men eene rups, die bezig is een soortgenoot te verslinden, dan blijft het de vraag, of het slachtoffer niet alreeds op de een of andere wijze verwond was.

Juiste en volledige waarnemingen zijn ook op dit gebied nog zeer gewenscht.

J. TH. OUDEMANS.

Rustplaatsen van Hooiwagens.

In een der vorige Entomologische Berichten, welke ik op dit oogenblik niet bij de hand heb, werd de aandacht gevestigd op het aantreffen van een groot aantal hooiwagens, die eene vrij regelmatige figuur vormden.

Dezer dagen werd ik door iets dergelijk getroffen, alhoewel hier geene bepaalde groepeerings was te onderscheiden. Ik vond n.l. op twee plaatsen, tegen een muur van een huis onder eene vensterbank en tegen eene plank boven den ingang van een tuinhuisje, een aantal hooiwagens bijeen. Verscheidene dagen achtereen heb ik dezelfde plaatsen bezichtigd en er steeds een grooter of kleiner

aantal der genoemde dieren bijeen aangetroffen. Elders in de buurt zaten er vele verspreid en de bedoelde plaatsen boden geene bijzondere, voor mij waarneembare voordeelen aan.

Toch moet er van de zijde der hooiwagens voor genoemde plekjes eene bepaalde voorliefde bestaan hebben en meende ik ze als bevoorrechte rustplaatsen hier even ter sprake te mogen brengen.

Anderen zal het wellicht gemakkelijk vallen, waarnemingen op dit gebied te doen.

J. TH. OUDEMANS.

Eene *Acherontia atropos* L. in het voorjaar.

Zooals bekend is, kan men met bijna zekerheid aannemen, dat *Acherontia atropos* ten onzent in de vrije natuur niet kan overwinteren en ieder jaar weder uitsterft.

Op 31 Mei j.l. ontving ik een zeer frisch voorwerp dezer soort van den Hoek van Holland. Het verwonderlijke dezer vangst verdween echter weldra bij de mededeeling, dat het dier aldaar was gegrepen in een spoorwegrijtuig van den Zuid-Duitschen exprestrein. Het vinden van den vlinder, vóór dat deze tegen den avond zijne schuilplaats voor de vrije natuur kon verwisselen, was natuurlijk bloot toevallig. Het geval bewijst, dat wanneer te eeniger tijd ten onzent in het voorjaar nog eens hier of daar een gaaf, frisch voorwerp dezer soort in de vrije natuur mocht worden gevangen, daaruit bij de talrijkheid onzer verkeersmiddelen met zuidelijker streken nog geenszins zou mogen worden afgeleid, dat de regel omtrent het niet kunnen overwinteren van *Acherontia atropos* ten onzent onjuist zou zijn of uitzonderingen zou toelaten.

P. HAVERHORST.